

Over de geschiedenis van de Joden in Steenwijk

Boekbespreking door Wim Neevel

Onlangs verscheen bij Uitgeverij Toetssteen de brochure *De stenen spreken – Over de geschiedenis van de Joden in Steenwijk*. De uitvoering: 28 pagina's geniet en rijkelijk voorzien van kleurenfoto's. De prijs is € 2,50 en de verzendkosten zijn € 1,95.

Te bestellen via <http://toetssteen-boeken.nl/winkel/>. De overhandiging van het boekje door auteur Klaas de Jong aan burgemeester Marja van der Tas en aan opperrabbijn Binyomin Jacobs was op 26 januari 2016 in villa Rams Woerthe te Steenwijk - het bestuurscentrum van de gemeente Steenwijkerland.

Foto: v.l.n.r. Marja van der Tas, Klaas de Jong, Binyomin Jacobs

Joodse Steenwijkers

Het boekje is bedoeld om de herinnering aan Joods Steenwijk levend te houden. Je leest over de symboliek van steentjes in de Joodse traditie, waar onvergankelijke kiezelstentjes op een graf aangeven: 'ik ben even bij je geweest'.

De eerste Joden verschenen al voor 1700 in Steenwijk. In de 18e en 19e eeuw groeide de gemeenschap en zorgde voor een welkome bedrijvigheid. De oudste nog aanwezige grafsteen op de Joodse begraafplaats aan de Eesveenseweg is van Marcus de Leeuw die op 4 februari 1815 overleed. Hij was in 1741 in Steenwijk geboren. Op het hoogtepunt in de 19e eeuw woonden er ongeveer tweehonderd Joden in Steenwijk. In deze brochure is het grootste deel van de inhoud gereserveerd voor achtergrondverhalen rond de eenenvijftig Joden die aan het begin van de oorlog nog in Steenwijk woonden. Eveneens vertelt het boekje over het plaatsen van herinneringsstenen – Stolpersteine – voor Joodse Steenwijkers die door de naziterreur zijn omgebracht. Daarvoor werd op 5 mei 2014 de stichting Stolpersteine Steenwijk opgericht met als doel het behoud van het cultureel erfgoed van de Joodse gemeenschap.

Na de oorlog zagen de weinige overlevenden

geen mogelijkheid meer om de Joodse gemeenschap te laten herleven. Wel was er nog de 'choepa' – de inzegening van het huwelijk – van Aron Jacobs en Carolina de Leeuw, de ouders van opperrabbijn Binyomin Jacobs. In dit verband is het wel aardig in het NIW te lezen dat opperrabbijn Jacobs eens 'gecomplimenteerd' was met het feit dat hij zo goed Nederlands sprak. Toen de rabbijn degene die de opmerking maakte confronteerde met het feit dat hij uit een geslacht van Nederlandse Joden komt, was dat nieuws.*1 Op 11 mei 2014 werd voor het laatst een steen geplaatst op het graf van Susanna Charlotte (Suze) Slager-de Wied. Zij was de laatste van de Joodse gemeenschap die nog in Steenwijk woonde.

Vluchtelingen in Steenwijk

Al vanaf 1933, na de machtsgreep van Hitler, vluchtten Joden uit Duitsland zoals de familie Frank. De Nederlandse regering maakte dit echter steeds moeilijker, sloot uiteindelijk de grens en stuurde zelfs vluchtelingen terug. Op 12 maart 1938 gingen Duitse troepen de grens over en

trokken Oostenrijk binnen. In Wenen werden ze door enorme massa's enthousiast verwelkomd. Maar na deze bezetting huisvestten Joodse gezinnen in Steenwijk illegaal Joodse kinderen uit Wenen. Het is niet bekend of die de oorlog overleefden. Groot-Britannië nam na de Kristallnacht – de nacht van 9 op 10 november 1938 – tienduizend Joodse kinderen op uit Duitsland, Oostenrijk, Tsjecho-Slowakije en Polen.*2 In de brochure lezen we op pagina 18:

*“In navolging daarvan nam de Nederlandse regering ook kleine aantallen kinderen op. Aanvankelijk verbleven ze achter prikkeldraad in een kamp bij Rotterdam. De doopsgezinde kerk probeerde ze een passender onderdak te bieden. Zo kwam een veertigtal tieners in 1939 tijdelijk op Fredeshiem (*3) terecht. Ze gingen daarna naar de Johanneshof in Dieren. Na de bezetting kwamen de meesten op onderduikadressen terecht. Dankzij hun taallessen in Steenwijk spraken ze goed Nederlands en ze konden daardoor veiliger onderduiken.”*

Kortom: informatief en boeiend

Samen met de achtergronden van de verstrooiing van het Joodse volk na de val van Jeruzalem en de Sjoa – vernietiging – in de Tweede Wereldoorlog wordt de geschiedenis van de Joden in Steenwijk helder en beknopt beschreven in dit miniboek. Het vierkante formaat (15 x 15 cm) is geïnspireerd op de vierkante Stolpersteine – struikelstenen – die bij voormalige woningen van omgebrachte Joden worden gelegd. De verkoopopbrengst van het boekje is bestemd voor de stichting Stolpersteine Steenwijk. Warm aanbevolen!

Noten:

(*1) Uit het Nieuw Israëlitisch Weekblad van 22 januari 2016, pag.19

(*2) In het Judaica Bulletin jaargang 28.1 – 28.2 – 28.3 – 28.4 en 29.1 stond hierover de artikelenreeks: *In het spoor van de Kindertransporten*.

(*3) Het Buitengoed Fredeshiem, met 24 hectare bosrijk gebied, ligt in Steenwijk-De Bult.

HERHAALDE DRINGENDE OPROEP

- De belangstelling voor het werk van de Stichting Judaica Zwolle is groot. Binnen onze stichting werken we vooral met werkgroepen van vrijwilligers.
- Echter begin december 2015 heeft Mieke van Harten-Wondergem aangegeven dat, door persoonlijke omstandigheden, de werkzaamheden als administrateur van de Stichting Judaica Zwolle te zwaar voor haar gaan worden. Vanaf januari 2008 heeft Mieke de administratie van de stichting op zich genomen.
- **Graag komen wij in contact met iemand die het werk van Mieke met ingang van het nieuwe cursusjaar, in september, wil overnemen.** Informatie – over de opzet van het gegevens-bestand van de administratie en de concrete werkzaamheden, zoals cursusinschrijvingen, abonnementenregistratie, de factureringen etc. – wordt graag door Mieke verstrekt.
- Het is belangrijk dat het werk van onze stichting doorgaat met uw steun en inzet. Wij vragen vooral affiniteit met het werk van de stichting en voor de functie van administrateur ook enige relevante ervaring met vergelijkbare werkzaamheden.
- **Stuur uw reactie naar info@judaica-zwolle**